

Motion till riksdagen 2020/21:395

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

Stoppa sexköp och människohandel

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	2
4 Ta bort böter ur straffskalan vid sexköp.....	3
5 Inför tydlig målsägandestatus vid sexköpsbrott	4
6 Obligatorisk undervisning för sexköpsdömda.....	5
7 Avskaffa kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp utomlands	5
8 Stärk gränspolisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel.....	6
9 Polismyndighetens arbete mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål	7
10 Svensk sambandsperson vid Europol	8
11 Inrätta ett nationellt centrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.....	8
12 Pornografins koppling till prostitution och mäns våld mot kvinnor.....	9
13 Pornografiproduktionens koppling till organiserad brottslighet.....	10
14 Livesända köp av sexuella tjänster	11
15 Sugardejting.....	11

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten att ge personer som säljer sexuella tjänster målsägandestatus under förundersökningar och rättegångar mot sexköpare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att en dom om köp av sexuell tjänst kan innehålla villkor om obligatorisk undervisning för den dömda om sexhandels och prostitutionens orsaker och konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den dubbla straffbarheten för köp av sexuella tjänster utomlands avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att Polismyndigheten ska få en egen sambandsperson som ska fokusera på arbetet mot människohandel för sexuella ändamål vid Europol och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att kartlägga den svenska sexhandels och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt ta fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att sexköpslagen ska omfatta även livesända köp av sexuella tjänster där konsumenten kan påverka innehållet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtingsidor på nätet eller dejtingappar genom s.k. sugardejting i syfte att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

All prostitution, både den nationella och den globala över landsgränserna, är beroende av mäns efterfrågan. Det är män som upprätthåller och stimulerar efterfrågan på sexuella tjänster. Detta oavsett om den som säljer sex är kvinna, man, transperson eller icke-

binär. Att kvinnor köper sex av män är mer ovanligt även om det förekommer. Det beror på den rådande könsmaktsordningen där män är överordnade och kvinnor underordnade. En sådan kontext ger män rätt att utnyttja och exploatera kvinnors kroppar. Budskapet är att andra människors kroppar är en handelsvara för mäns sexualitet, som det står dem fritt att köpa, förbruka och göra sig av med. På så sätt blir prostitutionen en del av mäns sexualiserade våld mot kvinnor. Sexhandeln är en bred samhällsfråga som påverkar relationerna mellan alla män och kvinnor, inte bara de som är prostituerade eller som köper sex. Det är viktigt att komma ihåg att prostitution ofta innebär att den som säljer sex måste ställa upp på förnedrande och våldsamt sex. Flera studier visar att kvinnor i prostitution löper stor risk att utsättas för såväl fysiskt våld, i form av misshandel och sexuellt våld, som psykiskt våld. Forskning från Kanada¹ visar att dödstalet för prostituerade kvinnor var 40 gånger högre än för befolkningen i övrigt. Enligt Euro-pol påträffas årligen hundratals skjutna, strypta och misshandlade kvinnokroppar tillhörande kvinnor som blivit utsatta för sexslavhandel. Mäns efterfrågan på sexuella tjänster är därför ett stort samhällsproblem som måste motverkas med all kraft. Av denna anledning verkade Vänsterpartiet för och stod bakom lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster (sexköpslagen), som trädde i kraft i Sverige 1999. Sexköpslagen synliggör maktförhållandet mellan köpare och säljare, och ger köparen straffansvaret. Numera är förbudet mot köp av sexuella tjänster infört i brottsbalken.

Enligt regeringens utvärdering av sexköpslagen har förbudet mot köp av sexuell tjänst varit framgångsrikt. Förbudet är ett viktigt instrument för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utredningen betonar dock nödvändigheten av ett fortsatt och uthålligt socialt arbete för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål (SOU 2010:49).

En stor andel av de kvinnor som utnyttjas för prostitution i Sverige kommer från andra länder. I många fall är de utsatta för trafficking, vilket kan se ut på olika sätt. En del upplever att de frivilligt åker till Sverige för att sälja sin kropp, andra är tvingade under hot och våld. När den tillfälliga asyllagen infördes blev det mycket svårare för utsatta kvinnor att få uppehållstillstånd. Därmed riskerar de utvisning, kanske tillsammans med sina förövare, eller ett liv som papperslös med fortsatt stor utsatthet i Sverige. Vänsterpartiet vill stärka rätten att få uppehållstillstånd i Sverige för dem som utsatts för trafficking och annan människohandel. Det skulle underlätta för dem att träda fram, medverka i brottsutredningar och söka vård. Så är det redan i Frankrike och så är det på väg att bli i Spanien. Vänsterpartiet anser att det är dags att utveckla sexköpslagen och arbetet mot prostitution och trafficking. Nedan presenterar vi ett antal förslag i detta syfte.

4 Ta bort böter ur straffskalan vid sexköp

År 2011 höjdes straffmaximum för köp av sexuell tjänst från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Syftet med skärpningen var att skapa ytterligare utrymme för en mer nyanserad bedömning av straffvärdet vid allvarliga fall av köp av sexuell tjänst. Enligt regeringen har dock straffskärpningen inte fått önskvärt genomslag.² Trots det har

¹ Se rapport från Coalition Against Trafficking in Women (CATW), The links between prostitution and sex trafficking: A briefing handbook, 2006.

² Prop. 2018/19:157 Straffrättsliga åtgärder mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, s. 7–

regeringen gjort bedömningen att straffbestämmelsen om köp av sexuell tjänst inte bör ändras.

I dag är minimistraffet för köp av sexuell tjänst böter och maxstraffet fängelse i ett år. Sveriges Kvinnolobby anser att minimistraffet för sexköp ska höjas och möjligheten att dömas till böter ska tas bort. Detta skulle enligt Kvinnolobbyn säkerställa att straffet vid köp av sexuell tjänst fullt ut motsvarar brottets allvar. En höjning av minimistraffet skulle även vara en markering mot sexköpare och troligtvis ha en avskräckande effekt på efterfrågan. I likhet med Sveriges Kvinnolobby anser vi att böter bör tas bort ur straffskalan.

Vänsterpartiet anser att det lägsta straffet för sexköp där säljaren är en vuxen person i stället för böter bör vara fängelse i högst sex månader, detta för att markera att samhället ser allvarligt på sexköp. Enligt vår mening blir straffskalan med vårt förslag även bättre anpassad för att domstolarna ska kunna göra tillräckligt nyanserade bedömningar. Att böter tas bort ur straffskalan ger även en tydlig signal till Polismyndigheten om att brottet bör prioriteras högre. Vidare torde en sådan ändring leda till att fler presumtiva sexköpare avhåller sig från att begå sexköpsbrott. Även om högre straff generellt inte har en avskräckande effekt så skiljer sig sexköparna från de gängse kriminella. Sexköparen är ofta en man med ordnade levnadsformer som är etablerad i samhället. Ett högre straff kan då ha en mer effektiv påverkan på personen att inte begå en brottslig handling om det inte går att betala böter och slippa andra repressalier.

Under sin insats ”Insats torsk” i maj 2020 avslöjade polisen 28 sexköpare. Insatsen fick stor uppmärksamhet bland både allmänheten och politiska partier. Ett flertal partier ändrade åsikt i frågan om sexköp och bötesstraffet, en fråga Vänsterpartiet drivit under en längre tid. Vänsterpartiet välkomnar den politiska ompositioneringen från andra partier.

I ett tilläggsdirektiv från regeringen till 2020 års sexualbrottsutredning (Ju 2020:02) beslutades det i juli 2020 att uppdraget till utredningen utvidgas till att föreslå förändringar i straffskalan för köp av sexuell tjänst som innebär att minimistraffet höjs från böter till fängelse. Uppdraget ska redovisas i sin helhet den 31 maj 2021. Vänsterpartiet väljer därför att invänta förslagens redovisning.

5 Inför tydlig målsägandestatus vid sexköpsbrott

Enligt juridiska fakulteten vid Stockholms universitet är skälet till att domstolarna efter 2011 års straffskärpning inte har följt uppmaningen om strängare straff för sexköp att det råder oklarhet om huruvida brottet ska anses riktat mot allmänna intressen eller mot individens intressen. Utredningen Förbud mot köp av sexuell tjänst, en utvärdering 1999–2008 (SOU 2010:49) gjorde bedömningen att en person som utnyttjas i prostitution kan vara att anse som målsägande vid köp av sexuell tjänst. Frågan om huruvida den som utnyttjats ska betraktas som målsägande måste dock avgöras i varje enskilt fall. Enligt SOU 2010:49 kan frågan om den som utnyttjas i prostitution ska betraktas som målsägande eller ej inte regleras genom särskild lagstiftning annat än möjligen om 20 kap. 8 § rättegångsbalken skulle ses över. Enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken är målsäganden den person som ett brott är begånget mot; även en annan person som blivit förnärad eller lidit skada av brottet är målsägande.

Samtyckeslagstiftningen (6 kap. 1–3 §§ BrB) som trädde i kraft i juli 2018 har fått till följd att den som köper sex numera kan bli dömd för oaktsam våldtäkt efter en dom från Stockholms tingsrätt som senare fastställdes av Svea hovrätt. Samtyckeslagen kan därför träffa fall där den som säljer sex inte gör det av fri vilja p.g.a. trafficking eller liknande omständigheter. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet välkomnar. Fortfarande är det dock en bedömningsfråga för den enskilda domstolen om en person som sålt sex ska bedömas som målsägande enligt bestämmelserna om köp av sexuell tjänst (6 kap. 11 § BrB) eller ej. Vänsterpartiet anser att den som säljer sex ska betraktas som målsägande då köparen anmälts för brott. Den som köper sexuella tjänster skadar inte bara samhället utan även den som säljer sex. Om samtliga sexsäljare ges målsägandestatus står det klart för domstolarna att samhället ser allvarligt på brottet. Vidare kommer offret för brottet att kunna söka brottsskadeersättning, erhålla målsägandebiträde under förundersökning och rättegång och få tillgång till andra stödinsatser för brottsoffer. Det är insatser som kan bli avgörande för att kvinnan ska kunna få hjälp från andra sociala instanser för att lämna sin utsatta position.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten att ge personer som säljer sexuella tjänster målsägandestatus under förundersökning och rättegång mot sexköpare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Obligatorisk undervisning för sexköpsdömda

Vänsterpartiet har aktivt arbetat i EU-parlamentet med att sprida kunskap om den svenska sexköpslagen till övriga EU-länder. 2016 införde Frankrike en lag som bygger på den svenska modellen. Den franska sexköpslagen har dock även ett fokus på skydds- och stödåtgärder för prostituerade och innehåller bestämmelser som syftar till att ge kvinnor hjälp och stöd med att ta sig ur ett liv i prostitution. Åtgärderna möjliggörs genom en särskild fond som finansieras genom konfiskerad egendom från koppleri-verksamhet. En dom för sexköp kan också innehålla krav på att den dömde ska delta i undervisning som syftar till att skapa medvetenhet om orsaker till och konsekvenser av prostitutionen.

Vänsterpartiet anser att den svenska sexköpslagen bör utvecklas så att en dom om sexköp kan innehålla villkor om att den dömde ska delta i obligatorisk undervisning om sexhandel och prostitution. Vi tror att en sådan åtgärd kan minska risken för återfall. Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att en dom om köp av sexuell tjänst kan innehålla villkor om obligatorisk undervisning för den dömde om sexhandelns och prostitutionens orsaker och konsekvenser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Avskaffa kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp utomlands

Vänsterpartiet har sedan länge drivit frågan om att ta bort den dubbla straffbarheten för sexköp utomlands. I likhet med Sveriges Kvinnolobby anser vi att kravet på dubbel straffbarhet ska avskaffas. Enligt Kvinnolobbyn visar utvärderingen av sexköpslagen, SOU 2010:49, liksom andra studier och utvärderingar av lagen, att 80 procent av alla

sexköp sker utomlands. Enligt Kvinnolobbyn är det en stor skillnad i hur svenskar ser på sexköp i Sverige och när de är på semester eller tjänsteresa. Detta hänger också ihop med en rad stereotypa och rasistiska föreställningar om framför allt kvinnor från andra länder. Sexköp av kvinnor från Asien eller andra delar av världen ses som mindre allvarligt då det förutsätts ingå i deras kultur eller ses som ett sätt att hjälpa fattiga kvinnor. Kvinnolobbyn menar därför att det är angeläget att samhället markerar att det är lika allvarligt att svenskar utnyttjar människor i andra länder. Utredningens argumentation kring att det saknas internationell samsyn på prostitution är därför en otillräcklig ursäkt för att tillåta att svenskar fortsätter att kränka mänskliga rättigheter i andra länder. Precis som sexköpslagen visat sig ha en normerande inverkan på svenskars beteende i Sverige skulle enligt Kvinnolobbyn ett avskaffande av den dubbla straffbarheten troligtvis ha en normerande verkan när svenskar befinner sig utomlands.

Vänsterpartiet anser att det är lika oacceptabelt att svenska män tar färjan till Lettland eller flyger till Thailand för att köpa sex som om brottet sker i Sverige. Enligt vår mening är alla personer som säljer sex lika skyddsvärda oavsett vilket land de bor i, vilket bör framgå av lagstiftningen. Vi har redan tagit bort den dubbla straffbarheten när det gäller övergrepp mot barn och barnpornografibrott. Det är nu hög tid att utvidga lagen så att den även omfattar svenskar som köper sex av personer över 18 år utomlands. Vänsterpartiet stod bakom det lagförslag om att ta bort den dubbla straffbarheten för sexköp utomlands som regeringen dessvärre, i brist på stöd från riksdagens majoritet, drog tillbaka 2018. Vi anser dock att regeringen bör ta ett omtag i frågan.

Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den dubbla straffbarheten för köp av sexuella tjänster begångna utomlands avskaffas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Stärk gränspolisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel finns i Region Bergslagen, mitt, nord, Stockholm, syd, väst och öst. Regionkoordinatorn fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel för alla ändamål. I regionkoordinatorernas arbetsuppgifter ingår bl.a. att bistå regionala myndigheter, t.ex. polis och socialtjänst, med stöd vid människohandelsärenden, att synka arbetet mot prostitution och människohandel som sker på regional nivå med arbetet som sker på nationell nivå genom kontinuerlig kontakt med den nationella samordnaren mot prostitution och människohandel hos Jämställdhetsmyndigheten och att länka vidare människohandelsärenden i regionen till rätt instans. Vidare kan regionkoordinatorerna bistå med hjälp till skyddat boende, information och stöd till de prostituerade.

Dessvärre finns det indikationer på att samarbetet mellan t.ex. gränspolisen och regionkoordinatorerna inte fungerar så bra och att kvinnor utvisas i stället för att erbjudas hjälp.

I lägesrapport nr 20 om människohandel rapporterar Region väst att gränspolisen under 2018 utvisade utländska kvinnor som hade befunnit sig i prostitution till de länder där de hade sin hemvist. Det handlade om kvinnor från Nigeria, Colombia, Ecuador och Ryssland som hade uppehållstillstånd och hemvist i Spanien, men också kvinnor från

Moldavien, Kazakstan, Brasilien, Kina och Ukraina. Under 2018 sågs också en ökning av transpersoner som utnyttjades i prostitution. De hade sitt ursprung i Brasilien, Colombia och Malaysia. Även dessa avvisades. Enligt lägesrapporten är gränspolisens rutiner i avvsningsfall rörande möjlig människohandel för närvarande föremål för en översyn.

Enligt Vänsterpartiet är det högst otillfredsställande att utsatta kvinnor utvisas i stället för att erbjudas stöd och skydd. Polisens samarbete med regionkoordinatorerna måste därför ses över och förbättras.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Polismyndighetens arbete mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål är organiserat på olika sätt i de sju olika polisregionerna.³

Tidigare fanns det en särskild prostitutionsgrupp i Polisregion Stockholm men efter en omorganisation 2019 handläggs samtliga former av människohandel, koppleri, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn vid utredningsenhetens sektion mot internationell grov organiserad brottslighet. En regionkoordinator från den kommunala socialtjänsten är placerad vid gruppen och har till uppgift att säkerställa att personer som är utsatta för prostitution och människohandel får stöd och skydd. Omorganisationen mötte kritik från olika organisationer som arbetar med stöd till prostituerade. Enligt Stockholmspolisen rör det sig dock om en ambitionshöjning med syftet att freda arbetet med människohandel gentemot annan resurskrävande brottslighet.⁴

I polisregionerna väst, syd, mitt och Bergslagen hanteras människohandelsärenden på regional nivå. Vissa av arbetsgrupperna är placerade på enheter som även jobbar med annan grov brottslighet. I polisregionerna öst och nord handläggs ärenden om människohandel på polisområdesnivå. Ingen polisregion har en enhet som enbart arbetar mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Vänsterpartiet tror, i likhet med flera hjälporganisationer, att det är mer framgångsrikt att renodla arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål genom att särskilja det från andra typer av människohandel och grova brott. Vi anser att varje polisregion bör ha en särskild enhet som arbetar med dessa ärenden. Enheterna bör arbeta uppsökande och ha ett nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området. Syftet är att få fler dömda för sexköp, koppleri och människohandel samt att stötta de människor som utnyttjas i prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

³ Polismyndigheten, Lägesrapport 20 Människohandel för sexuella och andra ändamål, 2018.

⁴ PM Ny organisation för arbete mot prostitution, 2019-11-14.

10 Svensk sambandsperson vid Europol

Vid Europol:s huvudkontor arbetar cirka 220 sambandspersoner som utstationerats till Europol av EU:s medlemsstater och samarbetspartners utanför EU. Norge har avtalat med Europol om att ha en eller flera sambandspersoner som representerar Norge vid Europol. Svenska säkerhetspolisen har sedan september 2016 en sambandsperson placerad vid Europol. Det har kommit till vår kännedom att svensk polis använder sig av den norska sambandspersonen via ett nordiskt samarbete, bl.a. när det gäller ärenden om människohandel för sexuella ändamål. Vänsterpartiet anser dock att den svenska polismyndigheten bör ha en egen sambandsperson på plats vid Europol. Denna sambandsperson bör särskilt arbeta med ärenden om människohandel för sexuella ändamål.

Regeringen bör vidta åtgärder för att Polismyndigheten ska få en egen sambandsperson som ska fokusera på arbetet mot människohandel för sexuella ändamål vid Europol. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Inrätta ett nationellt centrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Det behövs fler och samlade kraftåtgärder för att minska prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utvärderingen av sexköpslagen visar att den kunskap som finns om dessa komplexa frågor är svåröverskådlig och delvis svårbedömd. Detta medför att det är svårt att göra tillförlitliga bedömningar och jämförelser. Detta försvårar arbetet med utbildning och metodutveckling samt de stödinsatser som krävs för att så effektivt som möjligt kunna bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål (SOU 2010:49 s. 233). Även regeringen skriver i sin handlingsplan mot prostitution och människohandel att samverkan är avgörande för framgång i arbetet mot människohandel eftersom flera myndigheter och aktörer kan möta samma offer i olika roller. Regeringen bedömer att förstärkt samordning behövs mellan berörda myndigheter, den kommunala nivån, fackförbund och arbetsgivarorganisationer samt civilsamhällesorganisationer och internationella motparter för att människohandel ska kunna bekämpas effektivt och för att brottsoffren ska få ett bra stöd.⁵ I utvärderingen av sexköpslagen konstateras att det finns flera exempel på samverkan mellan myndigheter, t.ex. mellan prostitutionsgrupperna och polisen. Dock saknas det bestående strukturer för samverkan och kunskapsöverföring.⁶ Utredningen föreslår att ett nationellt centrum med uppgift att leda arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål inrättas. En viktig uppgift för ett sådant centrum ska vara att kontinuerligt och systematiskt samla in och sammanställa kunskap om prostitutionens och människohandelns förekomst och förändring. En annan viktig uppgift bör vara att utifrån denna kunskap utveckla metoderna i det sociala arbetet och att skapa bestående strukturer för samverkan och kunskapsöverföring.

Vänsterpartiet har tidigare föreslagit att det inrättas ett nationellt resurscentrum mot prostitution (mot. 2013/14:So539). Vi väljer nu att upprepa detta yrkande. Ett sådant resurscentrum skulle kunna ha den inriktning som föreslås i SOU 2010:49. En systema-

⁵ Handlingsplan mot prostitution och människohandel. Bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr II:1, s. 10.

⁶ SOU 2010:49 Förbud mot köp av sexuell tjänst – En utvärdering 1999–2008, s. 235.

tisk metodutveckling på området skulle bl.a. kunna ligga till grund för förbättrade stödåtgärder i form av ett nationellt exitprogram för personer som vill lämna ett liv i sexhandeln. Läs mer i vår motion Sociala stödinsatser vid prostitution och människohandel för sexuella ändamål (mot. 2020/21:168).

12 Pornografins koppling till prostitution och mäns våld mot kvinnor

Kopplingen mellan pornografi, prostitution och trafficking måste utredas. Gränserna mellan de olika områdena har suddats ut, och det är ofta samma grupper av ekonomiskt utsatta eller på andra sätt sårbara kvinnor som utnyttjas i de olika verksamheterna. Det är t.ex. inte ovanligt att sexuella övergrepp filmas och sprids som pornografi. Vidare har gränsen mellan sexköp och porrkonsumtion luckrats upp eftersom köparen i dag kan beställa livesex online. Framför allt finns det stora ekonomiska intressen inom pornografin vilket gör att gränserna suddas ut och sexuella övergrepp och andra former av kriminella övergrepp förekommer, för att det skapar intresse och ekonomiska intäkter. En rapport om den svenska porrindustrin från organisationen Talita⁷ visar på liknande resultat som i tidigare internationell forskning. Det är unga, ekonomiskt sårbara kvinnor som tidigare utsatts för sexualiserat våld och som lider av psykisk ohälsa som är överrepresenterade inom porrindustrin. Det är samma sårbara grupp av kvinnor som utnyttjas i prostitution. Även om de kvinnor och män som deltar i porrfilmsproduktioner gör det frivilligt finns det anledning att undersöka hur deras förhållanden ser ut. Syftet bör vara att stötta de människor som utnyttjas i branschen. Vänsterpartiets mål är en fri, positiv och jämlik syn på sexualitet där alla kvinnor och män har rätt att söka och finna sin egen sexuella identitet. Vi menar att den positiva rörelsen för en frigjord sexualitet har blivit exploaterad av porrindustrins ekonomiska vinning där gränser ständigt pushas för att få streaming till sin hemsida och fler annonsintäkter och prenumeranter. Det betyder inte att all pornografi innebär tvång, våld och övergrepp, men att det finns strömningar mot att pornografins positiva och sexuellt frigörande inslag med lust och utmanande könsnormer numera är långt borta. Pornografin används, precis som trafficking och prostitution, som ett maktmedel för att förtrycka, förnedra och skaffa sig ekonomiska medel. Pornografin, så som den ofta ser ut i dag, bidrar därför till att begränsa människans sexualitet i stället för tvärtom.

När det gäller våldsinslag inom pornografin är de forskningsrapporter som finns splittrade. En genomgång av studier som undersöker kopplingar mellan våld och pornografi visar att forskningen bedömer att mellan 2–88 procent av porren innehåller inslag av våld. Det finns alltså ingen akademisk samsyn om hur mycket våld som förekommer inom porr. Det finns även en splittring i forskningens syn på porrens påverkan på individen. Den australiske forskaren Alan McKee (2007) har i en enkätstudie av drygt 1 000 porrkonsumenter visat att det saknas samband mellan porrkonsumtion och negativa attityder mot kvinnor. En studie från 2016 om porrkonsumtion och genomförda sexuellt våldsamma handlingar visar att personer som frekvent använder pornografi är mer sannolika att ha en tillåtande attityd till sexuell aggression och att utöva sexuellt våld än de som inte konsumerar porr alls eller gör det mycket sällan, men det går inte att avgöra

⁷ Talita, Syns man inte finns man inte. Inblick i den svenska porrindustrin, 2019.

om det ena orsakar det andra.⁸ Enligt en studie finns det dock ett samband mellan pornografi och sexuellt aggressivt beteende för en liten grupp av män som redan har en relativt hög risk att visa sexuellt aggressivt beteende eller som har attityder som stödjer sexuellt våld. För dessa män kan pornografi bäst förstås som en katalysator, dvs. att tittandet minskar upplevelsen av sexuell aggression, medan det för andra män inte verkar ha en sådan effekt. Högkonsumenter av pornografi uppvisar också samband med bl.a. högre förekomst av psykisk ohälsa och kriminella handlingar.⁹

Regeringen har gett Barnombudsmannen i uppdrag att kartlägga befintlig kunskap såväl från forskning som från aktörer som möter barn och unga om hur och var barn konsumerar, eller exponeras för, pornografi och hur det påverkar barns och ungas hälsa och relationer. Kartläggningen ska omfatta eventuella samband mellan konsumtion av, eller exponering för, pornografi och negativa effekter hos barn och unga, t.ex. ett våldsammt beteende i ungas intima relationer. Uppdraget ska redovisas senast i juni 2021. Sammantaget anser Vänsterpartiet att forskningen om kopplingen mellan porrkonsumtion och mäns våld mot kvinnor behöver främjas och utvecklas.

13 Pornografiproduktionens koppling till organiserad brottslighet

Såväl sexhandeln som porrindustrin har kopplingar till annan grov kriminalitet. I Sverige har det under de senaste årtiondena genomförts ett antal utredningar, studier och kartläggningar av olika aspekter av verksamheter som kan antas vara en del av den internationella prostitutionsindustrin. Dock saknas det en kvalitativ, djupgående och rikstäckande undersökning av sambanden mellan det ekonomiska värdet av prostitutions- och pornografiverksamheterna, det ekonomiska flödet inom eller från Sverige, och aktörernas eventuella kopplingar till organiserad brottslighet nationellt eller internationellt.

Polismyndigheten anser därför att en forskningsstudie av den svenska sexhandelns kopplingar till organiserad brottslighet bör genomföras. Forskningsstudien bör kartlägga ägandestrukturer, verkliga huvudmän och andra aktörer inom de svenska prostitutionsverksamheterna och pornografibranschen som sex-, massage- och porrklubbar, organisatörer av ”sexturism”-resor, förmedling av prostituerade personer på internet, via mobilappar, på chattlinjer, genom telefonsexlinjer, på kasinon och andra legala spelverksamheter samt pornografiproducenter och förmedlare i Sverige.

En sådan studie bör fokusera på former, omfattning, utveckling samt ekonomiska flöden inom de svenska prostitutionsverksamheterna och inom pornografibranschen samt på deras eventuella kopplingar till och samarbete med individer och organiserade brottsnätverk i Sverige och andra länder.¹⁰ Även livsvillkoren för de personer som involveras i pornografiproduktion bör kartläggas.

Vänsterpartiet anser att en sådan forskningsstudie skulle kunna ligga till grund inte bara för polisens arbete med att bekämpa organiserad brottslighet utan även för att ta fram adekvata stödåtgärder för de människor som utnyttjas i prostitution och pornografi.

⁸ Wright, Tokunaga, Kraus. A Meta-Analysis of Pornography Consumption and Actual Acts of Sexual Aggression in General Population Studies. *Journal of Communication* no. 66, 2016.

⁹ Nøttestad, Øverland, Hald. Fremmer pornografi voldsunderstøttende holdninger og seksuell agresjon mot kvinner? ur *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 47, 2010.

¹⁰ Polismyndigheten, Lägesrapport 20, Människohandel för sexuella och andra ändamål, 2018.

Regeringen bör ta initiativ till att kartlägga den svenska sexhandelns och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt ta fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14 Livesända köp av sexuella tjänster

Talitas rapport visar att gränserna mellan pornografi och prostitution håller på att suddas ut. Det finns exempel på svenska porrproducenter som erbjuder kunder att påverka innehållet i porrfilmer. En situation där en kund kan bestämma över hur en kvinnas kropp ska hanteras sexuellt i en film börjar närma sig köp av en sexuell tjänst. Vidare förekommer det att pornografi livesänds på svenska internetforum. Kunden kan ofta aktivt meddela önskemål om och betala för sexuella tjänster som kvinnan förväntas utföra. Enligt vår mening kan detta vara att bedöma som köp av en sexuell tjänst och skulle därför kunna omfattas av sexköpslagen.

Regeringen bör utreda möjligheten att sexköpslagen ska omfatta även livesända köp av sexuella tjänster där konsumenten kan påverka innehållet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

15 Sugardejting

Sugardejtingrelationer består i ett arrangemang mellan en äldre, ofta välbärgad, man och en yngre kvinna eller minderårig flicka. Kontaktförmedlingen sker via dejtingsajter eller appar. Sugardejting är enligt polisen den absolut vanligaste plattformen där barn och unga gör sin prostitutionsdebut. Sugardejtingplattformar genererar även, utöver sexköp, en mängd annan sexualbrottslighet riktad mot barn. Dessvärre är det svårt för polisen att komma åt själva sugardejtingsajterna om inte koppleri, främjande av prostitution, är olagligt i det land varifrån sajten drivs.

Ett liknade fenomen är Onlyfans som är en betalsajt på sociala medier. Användare måste betala för att få se materialet en användare publicerar. Till skillnad från många sociala medieplattformar som inte tillåter pornografiskt material så tillåter Onlyfans detta. En stängd plattform som tillåter nakenhet kan bli en individs frigörelseplattform där den egna sexualiteten kan utvecklas. Men det kan också bli precis tvärtom – att unga personer upplever sig tvingade att publicera mer och mer utmanande foton och videor för att fansen ska bli nöjda. Var gränsen går för sexköp är en svår avvägning men när nya plattformar skapas måste det finnas en medvetenhet om att möjligheter också kan skapa utsatthet och leda till att unga människor utnyttjas sexuellt. Under coronapandemin har sajter som Onlyfans vuxit kraftigt.

Under en insats i Sverige mot sexuell exploatering som genomfördes inom Empact¹¹ sökte polisen särskilt efter unga svenska kvinnor och flickor, män och pojkar som riskerade att utnyttjas i prostitution via dejtingsajter. Syftet var att komma i kontakt med denna grupp av sexuellt utnyttjade individer och förmedla en direkt kontakt till social-

¹¹ Empact är EU:s modell för samverkan mot allvarlig och organiserad brottslighet.

tjänsten. Totalt anträffades 18 unga som fick möjlighet att upprätta en sådan kontakt, och av dessa fortsatte cirka hälften att upprätthålla kontakten.¹²

Vänsterpartiet anser att åtgärder omgående behöver vidtas för att försvåra det koppleri som sker via s.k. sugardejtingsajter.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtingsidor på nätet eller dejtingappar genom s.k. sugardejting. Syftet ska vara att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Tony Haddou (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Håkan Svenneling (V)

Jessica Wetterling (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

¹² Människohandel för sexuella och andra ändamål, Lägesrapport 20, Polismyndigheten 2018.